

УДК 618(477.74-25)(091)

В. П. Міщенко

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ АКУШЕРІВ-ГІНЕКОЛОГІВ

Одеський державний медичний університет

Одеська школа акушерів-гінекологів посідає визначне місце в історії медицини. Серед її учнів — талановиті вчені зі світовим іменем, послідовники кращих передових традицій вітчизняної науки.

Згідно з історичними даними, перша сторінка історії Одеської школи акушерів-гінекологів датується далеким 1902 роком. І починається вона з організації роботи співробітників однієї з кафедр Новоросійського університету.

Першим завідувачем кафедри акушерства, жіночих і дитячих хвороб при Новоросійському університеті було призначено приват-доцента Медико-хірургічної академії, доктора медицини, екстраординарного професора Василя Миколайовича Массена (1860–1904).

В. М. Массен закінчив Медико-хірургічну академію з відзнакою у 1887 році. Працював за кордоном у клініках і шпиталях, завідувачем Гаванського пологового притулку, помічником завідувача наукового відділення Наукового експериментального інституту в Петербурзі. У 1890 році захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора медицини «Способ Apostoli. Краткий очерк по истории тео-

рии и практики». Личная клиническая проверка». У 1902 році його було направлено до Одеси, де на підставі конкурсу 13 червня він очолив роботу кафедри. Клініка почала працювати з 23 жовтня 1902 року. В. М. Массен придбав навчальне обладнання (фантоми, таблиці тощо). Переймав досвід і методи викладання предмета в західноєвропейських університетах, оскільки оперативна техніка того часу потребувала вдосконалення.

Помер В. М. Массен передчасно в молодому віці у вересні 1904 року в перерві між лекціями.

Наукова спадщина професора В. М. Массена являє собою близько 50 друкованих праць з проблем акушерства і гінекології, які стали керівництвом до дії для колег і послідовників у практичній медицині.

Після смерті В. М. Массена предмет викладав приват-доцент А. А. Ануфрієв. Тимчасово завідували кафедрою професори Н. А. Щеголев, П. Я. Борисов. За конкурсом було обрано доктора медичних наук П. Т. Садовського. Оскільки професор П. Т. Садовський відмовився від посади, у жовтні 1905 року було призначено завідувачем кафедри акушерства і жіночих хвороб профе-

сора Всеволода Миколайовича Орлова (1866–1927).

Одеський період у житті В. М. Орлова починається з 1905 року. В. М. Орлов закінчив у 1885 році з медаллю Астраханську гімназію і вступив до Військово-медичної академії, яку закінчив у 1891 році. У 1891/1892 навчальному році працював ординатором у клініці професора О. І. Лебедева, де завідував пологовим відділенням. До 1905 року В. М. Орлов працював доцентом кафедри і завідувачем (за дорученням професора О. І. Лебедева) бактеріологічної лабораторії. Самостійно очолив курс з оперативного акушерства для студентів університету. Читав курс лекцій на тему «Загальна терапія жіночих хвороб», а згодом написав підручник, де висвітлювалися питання і проблеми даної тематики.

Професор В. М. Орлов як завідувач кафедри проводив постійну роботу з вдосконалення викладання дисципліни і зумів підняти авторитет клініки на рівень передових, зразкових лікувальних закладів того часу. До університету почали приїждити лікарі з метою поповнення своїх теоретичних знань та вдосконалення оперативної техніки. Клініка була

розрахована на 25 ліжок, що обмежувало її можливості. Широке вивчення дисципліни, особливо оперативного лікування, стало можливим з відкриттям Міського пологового будинку (притулку) 15 червня 1908 року.

Професор В. М. Орлов був першим завідувачем Міського пологового будинку. Поєднання науки і практики сприяло досягненню позитивних результатів роботи даної установи. З 1908 по 1918 роки у Міському пологовому будинку працювали Б. К. Гогоберідзе, Г. Ф. Цомакіон — учні професора В. М. Орлова. Згодом вони очолювали кафедру акушерства і жіночих хвороб.

У роботі викладача і лікаря-практика В. М. Орлов велику увагу приділяв анамнезу захворювання, індивідуальним особливостям організму пацієнтки. У хірургічному лікуванні відстоював органозберігаючі операції, наполягав на збереженні тканин яєчників, особливо у жінок молодого віку. Нові методи хірургічного втручання піддавав суворому аналізу з точки зору клініциста. У роботу клініки впровадив асептичний метод підготовки матеріалу до операцій, замінив шовкові лігатури на кетгутіві. Вимагав від персоналу клініки суворо дотримуватись усіх правил асептики й антисептики з метою профілактики гнійно-септичних захворювань.

Професор В. М. Орлов створив лабораторію, де проводили бактеріологічні та патолого-анатомічні дослідження. Останні сприяли організації музею мікромакроскопічних патолого-анатомічних препаратів. З 1915 року створено наукову бібліотеку при акушерсько-гінекологічній клініці. Перші книжки подаровано вдовою професора В. М. Массена. Бібліотека поповнювалася періодичними виданнями німецькою, французькою, англійською мовами. У 1914 році почали працювати рентгенологічний кабінет і кабінет фізичних методів терапії (електро-світло-терапії). Науково доведено

лікувальні властивості застосування лиманної грязі, рентгено- і радіотерапії.

У педагогічній роботі В. М. Орлов великого значення надавав самостійній роботі студентів, відпрацюванню практичних навичок на фантомі, вмінню проводити диференційну діагностику захворювання, що сприяло розвитку клінічного мислення. Кожний студент проводив комплексне амбулаторне обстеження та лікувальні маніпуляції самостійно. Для значного полегшення вивчення студентами предмета, викладачі використовували тематичні таблиці, рисунки, які виготовляли власноруч. Операційні зали були пристосовані для роботи з студентами. Необхідний інструментарій поповнювали щороку.

В. М. Орлов установив правило обов'язкового чергування студентів старших курсів і всіх лікарів, які працювали в клініці, і особисто керував їх роботою, допомагав розібратися в кожному складному випадку. Організував поліклініку з постійним чергуванням лікарів-ординаторів-акушерів і двох студентів останнього курсу для надання безкоштовної акушерської допомоги. У складних випадках запрошували асистента із клініки.

У 1927 році професор В. М. Орлов очолив наукову Спілку акушерів-гінекологів м. Одеси.

Професор В. М. Орлов залишиться в історії медицини видатним вченим і практиком Одеської школи акушерів-гінекологів. Керівник кафедри протягом 22 років своїм прикладом у науковій та практичній діяльності сприяв вихованню лікарів і науковців високої кваліфікації, підвищенню авторитету клініки до міжнародного рівня.

Після смерті В. М. Орлова на посаді завідувача кафедри короткий час (1928–1929) перебував професор Герман Іванович Томсон (1862–1933). Одеський період життя Г. І. Томсона починається із 1889 року, коли він працював асистентом, помічником старшого лі-

каря Євангелічної лікарні. Брав участь у російсько-японській війні як старший ординатор і головний лікар шпиталю. Г. І. Томсон — автор понад 90 наукових публікацій, серед яких монографія «Оперативная гинекология» (1913). Переважну кількість праць надруковано німецькою мовою у зарубіжних виданнях.

У наступні роки (1930–1939) керівництво кафедрою було покладено на професора Георгія Федоровича Цомакіона (1884–1939).

Практична діяльність Г. Ф. Цомакіона пов'язана з одеською школою. Професор Г. Ф. Цомакіон закінчив у 1910 році медичний факультет Новоросійського університету. У 1911–1913 роках працював ординатором акушерсько-гінекологічної клініки Новоросійського університету, у 1914 році працював понадштатним лаборантом — асистентом Харківського університету. У цьому ж році повернувся до Одеси. У 1925 році захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора медичних наук на тему «Тубооваріальні кісти, їх етіологія, генез, патологічна анатомія і клініка». Під його керівництвом вивчалися питання етіології, патогенезу, клінічного перебігу пухлинних захворювань жіночих статевих органів. Г. Ф. Цомакіон — автор 38 наукових праць з актуальних питань акушерства і гінекології.

Професор Г. Ф. Цомакіон продовжував активно вести роботу секції акушерів і гінекологів єдиної медичної Спілки в місті Одесі.

В 1940–1941 роках кафедрою завідував професор Борис Костянтинівич Гогоберідзе (1884–1954).

Б. К. Гогоберідзе закінчив медичний факультет Новоросійського університету в 1908 році і працював штатним ординатором кафедри акушерства і гінекології. У 1913–1914 роках виконував обов'язки асистента кафедри. У 1919 захистив дисертацію на здобуття ступеня доктора медич-

них наук на тему «До питання вуглеводного харчування зародка». У 1930 році йому було присвоєно звання професора. У 1931–1932 роках завідував кафедрою біології та патології жінки стоматологічного факультету, з 1940 року — акушерства і гінекології медичного інституту. Б. К. Гогоберідзе — автор понад 60 наукових праць, у тому числі підручника «Оперативне акушерство та оперативна гінекологія».

Головним напрямком наукової діяльності Б. К. Гогоберідзе було вдосконалення методів лікування оперативним шляхом в акушерстві та гінекології.

Складні передвоєнні та воєнні часи залишили свій слід у розвитку науки того часу. У 1941–1945 роках співробітники кафедри акушерства і гінекології під керівництвом професора Григорія Костянтиновича Живатова (1891–1952) зберегли не лише майно клініки, але і її добрі традиції, а після звільнення Одеси брали активну участь у відновленні медичного інституту. Г. К. Живатов — автор 57 наукових праць з проблем консервативного й оперативного лікування гінекологічних хворих.

Протягом наступних років (1945–1954) клініку очолював професор Ашот Мойсейович Агаронов (1895–1962). У 1945 році А. М. Агаронов був обраний завідувачем кафедри акушерства і гінекології Одеського медичного інституту. Багато сил і енергії було витрачено співробітниками кафедри на відновлення клініки після війни.

Основними напрямками наукової роботи того часу були дослідження в галузі рентгенології при гінекологічних захворюваннях. Вивчалися питання ендокринології, онкології, акушерських кровотеч, здоров'я новонароджених дітей.

У доробку професора А. М. Агаронова понад 68 друкованих наукових праць. Серед них монографія «Оперативное акушерство» (два видання) (1961), «Влияние тимуса и коры надпочечника на разви-

тие матки», довідник «Рецепты в акушерстве и гинекологии» (два видання: 1935; 1940).

Ім'я професора А. М. Агаронова пов'язане з активною громадською та педагогічною діяльністю.

З 1954 по 1965 роки клініку очолював професор Олександр Іванович Малінін (1890–1985). Автор понад 60 наукових праць, присвячених питанням оперативної гінекології, профілактиці післяпологових гнійно-септичних ускладнень, особливо маститів. Надзвичайно актуальною і сьогодні залишається проблема гемотрансфузії в акушерстві і гінекології.

З 1965 по 1968 роки акушерсько-гінекологічну клініку очолював професор Іван Миколайович Рембез (1920–1995). Професор І. М. Рембез переїхав до міста Одеси у 1974 році, будучи уже зрілим фахівцем. Працював в установах охорони здоров'я, згодом — професором кафедри акушерства і гінекології факультету вдосконалення лікарів при Одеському медичному інституті.

Головним напрямком роботи кафедри на той час були питання оперативної гінекології, рентгенологічної діагностики в акушерстві та гінекології. Матеріали та результати досліджень знайшли своє відображення у монографії професора І. М. Рембеза «Оперативна гінекологія» (два видання: 1966; 1985). Наступне видання книги було надруковано через 19 років. Численні позитивні відгуки лікарів свідчили про доцільність монографії, яка і сьогодні є настільною книгою кожного практикуючого акушера-гінеколога.

Іван Миколайович опублікував понад 150 наукових праць з актуальних питань акушерства і гінекології. І. М. Рембез залишився в історії медицини як видатний вчений і неперевершений клініцист, хірург-акушер-гінеколог.

З 1968 по 1989 роки кафедрою акушерства і гінекології завідувала професор Вікторія

Андріївна Солянік-Шилейко (1924).

У зазначені роки співробітники кафедри активно вивчали питання взаємовідношень організму матері й плода при ізоімунізації за резус-фактором та системою АВ0; гіпербаричної оксигенації; прогнозування ризику розвитку гестаційних ускладнень при вдосконаленні комп'ютерних програм, серцево-судинних захворювань і вагітності, генеративної функції організму в умовах несприятливого професійного навантаження, перебігу вагітності у діабетичних хворих, безплідності в шлюбі, профілактики кровотеч, пов'язаних з вагітністю, гестозів. Значні успіхи були досягнуті у розробці нових методів діагностики, терапії хронічних запальних процесів жіночих статевих органів з використанням автовакцини, інгібіторів протеаз; вакуум-електрофорезу, розчину кобальту, біостимуляторів, голкорексфлексотерапії. Вивчення впливу несприятливих професійних факторів на організм жінки триває і сьогодні.

Результати роботи науковців в Україні з питань упровадження комбінованих кріохірургічних технологій досягли провідних позицій. Наукові досягнення були реалізовані в докторських дисертаціях: В. М. Запорожана «Комбинированное криогенное лечение гиперпластических процессов матки» (1982); В. Ф. Нагорної «Доброкачественные эпителиальные опухоли яичников; патогенез, клиника, лечение» (1990); О. В. Хаїта «Клинико-иммунологические аспекты комплексного лечебного воздействия при гиперпластических процессах эндо- и миометрия» (1990); О. Б. Задорожної «Материнско-плодовые взаимоотношения и коррекция их нарушений у беременных с артериальной гипотензией и гипертензией» (1990); О. О. Зелінського «Патогенетическая терапия и профилактика нарушений менструальной функции и воспалительных

заболеваний женских половых органов после искусственного прерывания беременности» (1992).

Під керівництвом професора В. А. Солянік-Шилейко виконано і захищено три докторських і 24 кандидатські дисертації. Вікторія Андріївна — автор 200 наукових робіт, серед яких 3 монографії.

Професор В. А. Солянік-Шилейко зробила значний внесок у розвиток загальновищаної одеської школи акушерів-гінекологів — реорганізацію акушерсько-гінекологічної служби в місті Одесі та Одеській області.

Професор В. А. Солянік-Шилейко обіймала посаду завідувача кафедри акушерства і гінекології понад двадцять один рік. Вона виховала гідну зміну професіоналів і припинила традицію запрошувати на завідування кафедрою професорів з інших вузів. У наступні роки її учні, вихованці Одеської школи акушерства і гінекології, очолили три кафедри Одеського медичного інституту:

— кафедру акушерства і гінекології № 2 — професор О. О. Зелінський (1983);

— кафедру факультету удосконалення лікарів — професор В. М. Запорожан (1986);

— кафедру акушерства і гінекології № 1 — професор В. Ф. Нагорна (1990). Ці вчені стали основоположниками своїх наукових напрямків.

О. О. Зелінський (1944) очолив кафедру акушерства і гінекології № 2 лікувального і педіатричного факультетів з березня 1983 року.

Кафедру було реорганізовано: у 1998 році — у кафедру перинатальної медицини, дитячої і підліткової гінекології; у 2003 році — у кафедру акушерства і гінекології № 2 Одеського державного медичного університету.

Головними науковими напрямками кафедри було вивчення питань штучного аборту, патогенетичних механізмів і профілактики їх ускладнень, проблема невиношування ва-

гітності, передчасних пологів, перинатального інфікування.

Під керівництвом О. О. Зелінського виконані роботи з питань діагностики, профілактики невиношування вагітності у жінок плавскладу, репродуктивної функції жінок, що працюють на водному транспорті, впливу наркотичних речовин на організм матері та дитини.

За редакцією професора О. О. Зелінського вийшли у світ понад 15 монографій, кожна з яких є творінням науковця.

З 1990 по 1997 роки завідувачем кафедри акушерства і гінекології № 1 працювала професор Вікторія Федорівна Нагорна.

Основними напрямками наукових робіт у той час були: вивчення методів діагностики, оперативного і консервативного лікування, реабілітації жінок, які страждають на доброякісні пухлини.

Вперше було досліджено функції ензимної, гіпоталамо-гіпофізарно-яєчничкової системи у жінок; введено поняття дисфункцій цих систем, визначено групи ризику даної патології, запропоновано оригінальні хірургічні методи лікування.

Професором В. Ф. Нагорною розроблено методи формування яєчника після вилущування з нього пухлин, трансвагінального вилущування фібротоматозних вузлів; виведення голівки плода та метод ушивання стінки матки при операції кесаревого розтину (1992). Розроблено методи медикаментозної та немедикаментозної терапії при уrogenітальних хламідійних та інших хронічних інфекціях; нові методи ефективної лазеротерапії. Вдосконалено вивчення етіології, патогенезу, діагностики, нових методів лікування гестозів вагітних та фетоплацентарної недостатності. Експериментальні дослідження довели вихідну роль спіральних артерій у розвитку первинної плацентарної недостатності й те, що вони є першим пусковим механізмом у розвитку гестозу.

За редакцією професора В. Ф. Нагорної видано клінічні лекції «Гінекологія. Клінічні лекції», «Раціональне ведення пологів» (1995), «Тестові завдання» для визначення рівня знань студентів; розділи до монографії «Новые методы диагностики и лечения доброкачественных опухолей и гиперпластических процессов женской репродуктивной системы» (1995); розділи підручника для медичних вузів «Акушерство» (1995).

Сьогодні В. Ф. Нагорна працює професором кафедри акушерства і гінекології № 1, очолює роботу з післядипломної підготовки.

У 1997 році кафедра акушерства і гінекології лікувального факультету була реорганізована й об'єднана з кафедрою факультету удосконалення лікарів. Очолив кафедру акушерства і гінекології № 1 ректор Одеського державного медичного університету доктор медичних наук, професор Валерій Миколайович Запорожан.

Валерій Миколайович у 1971 році закінчив з відзнакою Одеський медичний інститут ім. М. І. Пирогова. В студентські роки займався науковою роботою, брав активну участь у роботі молодіжної організації вузу, завдяки чому, певною мірою, розвинулися його організаційські здібності. З 1970 по 1974 роки В. М. Запорожан працював лаборантом, з 1974 року — асистентом, доцентом кафедри акушерства і гінекології.

Кандидатську дисертацію на тему: «Криогенный метод лечения некоторых заболеваний шейки матки» В. М. Запорожан захистив у 1976 році. Дисертаційна робота була фрагментом всесоюзної і республіканської наукових програм, які у 70-ті роки виконувала кафедра акушерства і гінекології лікувального факультету. Координатором цих робіт була член-кореспондент АМН СРСР професор К. М. Вихляєва.

Науково-дослідну роботу з питань діагностики і лікування гіперпластичних процесів геніталій продовжували виконувати

ти у лабораторії кріохірургії кафедри акушерства і гінекології (1978).

У 1982 році Валерій Миколайович успішно захистив докторську дисертацію «Комбинированное криогенное лечение гиперпластических процессов матки». Молодий талановитий вчений став керівником нового наукового напрямку — кріохірургічних методів лікування. У подальші роки професор В. М. Запорожан сформував самостійну наукову школу.

Лабораторія в наступні роки була реорганізована в Обласний центр патології шийки матки і послужила основою для створення Міжнародного центру «Здоров'я сім'ї» під керівництвом професора В. М. Запорожана. Головний напрямок творчої діяльності колективу вчених посів провідне місце при застосуванні комбінованих кріохірургічних технологій у лікуванні гінекологічних хворих.

Валерій Миколайович з 1983 року — професор, а з 1986 року — завідувач кафедри акушерства і гінекології факультету удосконалення лікарів Одеського медичного інституту. Об'єднання з кафедрою кріохірургічного центру й імунологічної лабораторії сприяло розширенню можливостей наукової діяльності. У 80-ті роки минулого століття активно вивчаються питання патогенезу, імунодіагностики, імунокорекції гіперпластичних процесів матки, яєчників. Результати роботи були визнані пріоритетними. Підтвердженням тому було рішення проблемної комісії АМН України (жовтень 1986 року).

У 1988 році під керівництвом В. М. Запорожана було створено Міжнародний науково-медичний центр здоров'я сім'ї. У ті роки це була перша лікувальна науково-дослідна структура госпрозрахункової діяльності. Сміливе організаційне рішення визначило головне завдання роботи Центру — надання висококваліфікованої допомоги населенню. У 1995 році результати науко-

вих досліджень були представлені на IV Всесвітньому конгресі акушерів-гінекологів у Канаді. У 1997 році Центр було реорганізовано у Науково-дослідний інститут здоров'я сім'ї. В НДІ здоров'я сім'ї працювало понад 100 співробітників. Основними пріоритетними науковими напрямками протягом останніх 20 років були розробки в галузі кріохірургії, лікування гіперпластичних процесів матки та менопаузальних розладів, ендометріозу, безплідності.

Результати роботи щодо застосування ендоскопічних методів діагностики, лікування в акушерстві і гінекології одеські науковці щороку представляють на конференціях Американської асоціації гінекологів-ендоскопістів, міжнародних наукових практичних конференціях.

Валерій Миколайович з 1999 року організував роботу Науково-дослідного інституту нових медичних технологій і проблемних захворювань. Комплекс завдань роботи НДІ нових технологій і проблемних захворювань включає проведення постійно діючих курсів післядипломної підготовки лікарів з оперативної ендоскопії в гінекології. У практичну медицину широко впроваджуються досягнення гінекологічної ендокринології, генетики, клінічної імунології. У відділенні ендоскопії сучасна ендоскопічна апаратура дозволяє виконувати всі види ендоскопічних втручань.

Головним напрямком наукової діяльності інституту є вивчення етіологічних факторів, патогенетичних механізмів, удосконалення діагностики і лікування захворювань репродуктивної системи. У відділенні репродукції виконують екстракорпоральне запліднення за протоколами ВООЗ. У лабораторії експериментальної ембріології вдосконалюють способи культивування ембріонів.

З середини 90-х років проводяться комплексні дослідження з питань негативного впливу еколого-геологічних

факторів регіону на рівень захворюваності серед жінок, в системі «мати — плацента — плід — новонароджений — дитина», розвитку аномалій у плода. Розроблено методи діагностики і корекції патології фетоплацентарного комплексу, профілактики гестаційних ускладнень, використання нетрадиційних методів терапії. Поглиблено вивчаються питання профілактики перинатального інфікування при ВІЛ-інфекції, тактики ведення вагітних, роділей, породілей високого ризику, в тому числі при екстрагенітальній патології та у ВІЛ-інфікованих, профілактики вертикальної трансмісії при ВІЛ-інфекціях.

З 1995 року під керівництвом професора В. М. Запорожана кафедра є провідною установою в реалізації регіональної програми «Планування сім'ї і контрацептивне здоров'я», яка виконувалася сумісно з Агентством міжнародного розвитку США.

Акушери-гінекологи Одеської школи працюють над проектом комплексної програми «Вплив несприятливих факторів на здоров'я людини та їх корекція з метою збереження генофонду України», який був затверджений АМН України й узгоджений як державна національна програма. З 2003 року виконується НДР «Дослідження впливу агресивних факторів зовнішнього середовища на репродуктивне здоров'я жінок та розробка методів і способів збереження репродуктивного здоров'я жінок, які працюють у цих умовах».

Результати наукових досліджень лягли в основу докторських і кандидатських дисертацій під керівництвом В. М. Запорожана. До програми підготовки лікарів-інтернів уведено циклові програми з питань планування сім'ї, курс тренінгів «Запобігання передачі ВІЛ від матері до дитини», частина проекту з дитячим фондом ООН ЮНІСЕФ.

Активно виконується Національна програма «Профі-

лактика вертикальної трансмісії ВІЛ».

Значних успіхів досягнуто у питаннях онкогінекології. Проводиться вивчення цитогенетичних, молекулярних, імунних методів онтогенезу органів репродуктивної системи. З 2004 року розробляється тема НДР «Молекулярно-генетичні та екологізалежні механізми розвитку пухлин репродуктивної системи: шляхи удосконалення діагностики, лікування і профілактики».

Науковці Одеського державного медичного університету під керівництвом академіка АМН України В. М. Запорожана досягли значних успіхів у дослідженні ембріональних стовбурових клітин. Почато клінічне застосування клітинної терапії: трансплантація стовбурових клітин або їх похідних. За деякими напрямками проводяться клінічні випробування. Написана перша в Україні фундаментальна монографія біології стовбурових клітин та їх застосування в медицині на основі молекулярно-генетичних механізмів, що активізують диференціацію стовбурових клітин. Подано приклади досягнення клінічної медицини щодо використання стовбурових клітин при захворюваннях ЦНС, серця, підшлункової залози, печінки, нирок.

Академік В. М. Запорожан в Одесі сформував самостійну наукову школу.

Під керівництвом академіка В. М. Запорожана написано і захищено 11 докторських і понад 50 кандидатських дисертацій.

Також під його керівництвом опубліковано понад 37 монографій, підручників і навчальних посібників, понад 400 наукових робіт, одержано патентів на 60 винаходів, створено комп'ютерні програми за спеціальністю «Онкогінекологія».

Основні видання:

В. Н. Запорожан, В. В. Грубник «Видеоскопические операции в гинекологии и хирургии» (1999);

В. М. Запорожан «Акушерство і гінекологія» (2000);

В. М. Запорожан, В. П. Міщенко «Антропогенно залежні стани в акушерстві та перинатології» (2001);

В. М. Запорожан, В. П. Міщенко «Біля витоків життя» (2002);

В. М. Запорожан, М. Р. Цегельський «Гінекологічна патологія» (2002);

В. М. Запорожан, В. К. Напханюк, Н. О. Горянова, Ю. І. Бажора, В. Й. Кресюн, К. Л. Сервецький «Морфологія клітин крові лабораторних тварин і людини» (2002);

В. Н. Запорожан, Н. Л. Аряев, Н. В. Котова, Н. Н. Низова, С. П. Посохова «Предупреждение трансмиссии ВИЧ от матери к ребёнку» (2003);

В. Н. Запорожан, Н. Л. Аряев «ВИЧ-инфекция и СПИД» (2003);

В. Н. Запорожан, Ю. И. Бажора «Стволовые клетки» (2004);

В. М. Запорожан, О. О. Свірський, А. І. Гоженко, С. Р. Галлич «Клінічна патофізіологія та патогенетична терапія прееклампсії» (2004);

В. М. Запорожан, В. П. Пішак, О. П. Пересунько «Генетика пухлин жіночих репродуктивних органів» (2004);

В. Н. Запорожан, И. Л. Бабий, Е. Д. Телющенко «Гармоничное питание матери, плода и ребенка» (2004);

В. М. Запорожан, В. П. Міщенко «Акушерська патологія» (2005);

В. М. Запорожан, М. Р. Цегельський, Н. М. Рожковська «Акушерство і гінекологія» для післядипломної освіти (2005).

Професор В. М. Запорожан — член-кореспондент АМН України з 1998 року і академік Академії медичних наук України з 2000 року.

В. М. Запорожан — почесний винахідник України. Нагороджений Почесним дипломом координаційного центру країн-членів РЕВ у 1981 та 1984 роках.

Валерій Миколайович Запорожан — лауреат Державної премії України за цикл робіт «Врожденная наследственная патология детей Украины: диагностика и лечение» (1997), лауреат премії ім. Р. Є. Кавецького НАН України (2001).

Академік В. М. Запорожан є членом Міжнародної асоціації гінекологів-ендоскопістів, Європейської спілки гінекологів-онкологів. З 1996 року очолює Проблемну комісію АМН України «Акушерство і гінекологія».

За значний особистий внесок у розвиток медичної науки В. М. Запорожана нагороджено орденом «За заслуги» III ступеня (1997); орденом «За заслуги» II ступеня (2000); Великою Олімпійською медаллю Гіппократа (2000); Міжнародною нагородою Сократа (2005); багатьма нагородами зарубіжних країн.

Людяність, порядність, працездатність і цілеспрямованість характеризують цю людину — вченого зі світовим іменем, який із творчою наснагою прагне до нових наукових досягнень на ниві охорони здоров'я населення, постійно веде вперед колег і учнів, самовіддана праця яких стане змістом наступних сторінок історії Одеської школи акушерів-гінекологів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Варшавский Ф. А.* Исторический очерк Акушерско-гинекологической клиники Одесского государственного медицинского института / Одес. мед. журнал. — 1927. — № 8-10. — С. 4-8.

2. *Живатов Г. К.* Профессор Всеволод Николаевич Орлов / Там же. — С. 1-3.

3. *Золотарев А. Е., Ильин И. И., Луки Л. Г.* Биографический словарь профессоров Одесского медицинского института им. Н. И. Пирогова (1900–1990). — Одесса: Маяк, 1991. — 328 с.

4. *Зелінський О. О.* До історії акушерсько-гінекологічних і педіатричних шкіл // Одес. мед. журнал. — 2000. — № 4 (60). — С. 16-20.

5. *Запорожан В. М., Міщенко В. П.* Біля витоків життя. — Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2002. — 138 с.

